

Література:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 року//Відомості Верховної Ради України України. -2002. – № 21-22. -Ст.135.
2. Губанова О.В. Організаційно-правове регулювання усиновлення в Україні : автореф. дис. ... кан. юрид. наук : 12. 00. 07 / О.В. Губанова. – К., 2011. – 20с.
3. Погорецька Н. В. Міжнародне усиновлення: проблемні питання / Н. В. Погорецька //Форум права. -2011. – № 3. – С. 612-617 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11pnavupp.pdf>

Калініна Анна Сергіївна,

*студентка 3-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н, доцент Адаховська Н.С.*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗАЧАТОЇ, АЛЕ ЩЕ НЕ НАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ, ЗА ДОПОМОГОЮ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Донедавна вплив на розвиток зачатої дитини та самого зачаття був майже неможливим, проте з розвитком біологічних наук це стало реальним. Разом з прогресом медицини все більше з'являється питань у цивільному праві щодо правового становища такої особи в цілому, та спадкування зокрема. Даній проблемі присвячені праці таких авторів як М.С. Абраменков, О.В. Гренкова, Л.А. Лунц, С.Ю. Пятин, О.А. Хименко та інші.

У ЦК України міститься норма (ч.2 ст.25), в якій говориться, що у випадках, встановлених законом, охороняються інтереси зачатої, проте ще не народженої дитини. Зокрема, у ч. 1 ст.1222 ЦК України вказано, що правом на спадкування наділяється дитина, яка була зачата за життя спадкодавця та народжена живою після його смерті [1]. Саме щодо цієї норми виникає багато питань, адже в сучасному світі зачаття плоду, його виношування та процес народження можуть відбуватися без фактичної участі біологічних батьків, а також можливе зачаття й після їх смерті. В той же час постає питання, чи буде визнаватися дитина спадкоємцем, якщо вона була зачатою внаслідок штучного запліднення «in vitro» після смерті біологічних батьків, адже у ч.1 ст.123 Сімейного кодексу України говориться, що дитина, яка народжена внаслідок сурогатного материнства, буде такою, що походить від подружжя [2].

В чинному законодавстві не містяться легальні визначення понять «зачаття» та «запліднення», що нерідко призводить до виникнення низки негативних наслідків під час визначення правового статусу дітей, народжених шляхом сурогатного материнства. Справедливою є теза про те, що запліднення

– це процес, наслідком якого є зачаття. Якщо ці процеси відбуваються за природних умов, то особливих проблем не виникає, адже ці процеси є взаємодоповнюючими та взаємопов'язаними. Однак їхнє чітке розмежування необхідне у випадку сурогатного материнства, оскільки процес запліднення у сфері репродуктивних технологій є чітко спрямованим актом діяльності людини, головним завданням якого є отримання людського ембріону. Саме ці дії можуть тривати різний період, тому що штучне запліднення вимагає індивідуального підходу до кожної особи в залежності від її біологічних даних. З цього можемо зробити висновок, що взяття репродуктивних клітин у біологічних батьків ще не є процесом запліднення й зачаття відповідно.

Виходячи з даної ситуації можна запропонувати наступне вирішення даного питання. Якщо запліднення відбувалося за життя біологічних батьків, які висловили на це свою згоду, то дитина буде вважатися спадкоємцем даних осіб, адже здача репродуктивних клітин для штучного запліднення є фактично початком процесу зачаття. Навіть у тому випадку, коли зачаття відбулося після смерті біологічних батьків, запліднення в будь-якому разі відбувається виключно за їх життя, а час між заплідненням і зачаттям іноді може бути досить тривалим.

Ст. 1261 ЦК України передбачено, що у першу чергу на спадкування за законом мають право діти спадкодавця, у тому числі зачаті за його життя та народжені після його смерті. Вважаємо дану норму не зовсім досконалою, адже в цьому разі не передбачається права на спадкування у дитини заплідненої за життя біологічних батьків, але зачатої вже після їх смерті. На нашу думку, у цьому разі є досить логічним міркування О.А. Хименка, який пропонує викласти норму ст. 1222 ЦК України в наступній редакції: «Спадкоємцями за заповітом і за законом можуть бути фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, особи, які були зачаті за життя спадкоємця й народжені живими після відкриття спадщини, а також особи, які зачаті за офіційною добровільною згодою спадкодавця внаслідок штучного запліднення та народжені після його смерті» [3, 172].

Порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні від 09.09.2013 № 787 узгоджує відносини, які стосуються лікувального процесу, але в той же час ним не врегульовано порядок, строки, умови використання ембріонів або репродуктивних клітин, що є значним недоліком [4]. Це питання можна вирішити або шляхом удосконалення даного нормативно-правового акту, або шляхом укладення обов'язкового договору між подружжям, який би підлягав обов'язковому нотаріальному посвідченню.

Також вважаємо за необхідне чітко прописати обов'язок сурогатної матері не робити аборт у випадку, якщо відбулося запліднення або зачаття

дитини і після цього її біологічні батьки померли. Для цього необхідно відокремити договір сурогатного материнства від договору надання послуг. Підсумовуючи вище сказане, можемо сказати, що з розвитком медичних технологій питання спадкування зачатої, але не народженої дитини, є досить актуальним. Для забезпечення законних інтересів і права на життя ненародженої дитини, зачатої із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, батьки якої померли до її народження, необхідно внести зміни до цивільного законодавства. Також є необхідним чітка законодавча регламентація дій сурогатної матері, після смерті біологічних батьків ненародженої дитини.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (у реакції від 02.11.2016) [Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002р. (у редакції від 10.11.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
3. Хименко О.А. Проблеми правового регулювання спадкових відносин щодо дітей, народжених за допомогою застосування допоміжних репродуктивних технологій // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014.- Випуск 4. Том 1. -с. 171-174.
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» від 09.09.2013 № 787 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13>.